

Årringen 2019

Annual Review No 23 of The Arboretum & Botanical Gardens,
University Museum of Bergen, The University of Bergen

ISSN: 0809-5213

Journal home page:

<https://www.uib.no/universitetshagene/66488/%C3%A5rringen>

Årsmelding for Arboretet og Botanisk hage 2018

Bjørn Moe, Universitetshagene, Universitetsmuseet i Bergen, Universitetet i Bergen,
Mildevegen 240, 5259 Hjellevstad (e-post: bjorn.moe@uib.no)

To cite this article: Moe, B. 2020. – Årsmelding for Arboretet og Botanisk hage 2018. –
Årringen 2019 (23): 113–134.

Published May 2020

Årsmelding for Arboretet og Botanisk hage 2018

Ved Bjørn Moe, Universitetshagene, Universitetsmuseet i Bergen, Universitetet i Bergen, Mildevegen 240, 5259 Hjellevad (e-post: bjorn.moe@uib.no)

Arboretet og Botanisk hage på Milde er sammen med Muséhagen organisert som en seksjon under Avdeling for Naturhistorie ved Universitetsmuseet i Bergen, og er en del av Universitetet i Bergen (UiB). Sammen med Muséhagen utgjør anleggene på Milde Hageseksjonen ved museet. Universitetet har ansvar for den vitenskapelige delen av virksomheten, forskningen, forvaltningen av de levende samlingene og formidlingen av dem. Den daglige driften av plantesamlinger og anlegg ligger under Arboretet og Botanisk hages felles driftsorganisasjon for virksomheten på Milde.

Universitetets virksomhet på Milde er regulert gjennom en samarbeidsavtale med Stiftelsen Det norske arboret som forvalter arboretområdet på til sammen ca. 600 daa av tidligere Fana heradsgards utmark. Stiftelsen fester området av Bergen kommune, og av dette igjen er ca. 70 daa overtatt av UiB til Botanisk hage. Stiftelsen mottar offentlige tilskudd fra Hordaland fylkeskommune, Landbruks- og matdepartementet og Bergen kommune.

Etterlengtede veivisere er kommet på plass ved Mildeveien vis à vis Arboretets parkeringsplass på Dalsmyra (foto: Bjørn Moe, 9. februar 2018).

Kafferast under eikene i Arboretets nye område "Edens hage" ved Fanaafjorden. Fra venstre: Stefan Reimann, Eva Kleffelgård (m/solbriller), Ingebjørg Garnes (m/blå lue), Adam Kurz, Gustav Flatabø, Malin Lennström-Örtwall, Mladen Golubović, Daniel Gaasenbeek, Kristin Solheim, Svein Arthur Thorbjørnsen, Svanbild Ystaas, Harald Meland, Alf Helge Søyland og Bjørn Moe (foto: Terhi Pousi, 19. april 2018).

Personale

Leder for Avdeling for Naturhistorie, Aino Hosia, fungerte som sjef for Hageseksjonen fram til Ingebjørg Garnes overtok 19. februar 2018. Arboretet og Botanisk hage har om lag 20 faste stillinger fordelt på avdelingene: informasjons-, formerings-, urte- og lignoseavdelingen, samt administrasjonen. I tillegg hadde vi personer tilsatt midlertidig og på prosjekter. Susanne Kollwitz jobbet som vikar i ledig gartnerstilling fra 4. juni 2018 til 1. juli 2019.

Eva Kleffelgård var vikar fram til 1. mai 2018 og ble tilsatt i fast stilling som gartner i Botanisk hage fra 16. juli. I Muséhagen ble Solveig Knudsen tilsatt i fast stilling som gartner 3. april 2018.

Stiftelsen har ingen faste ansatte. John-Arvid Grytnes har vært direktør. Anleggsgartner Paul Edmundo Odfjell fortsatte i stillingen som anleggsgartner i prosjekt "Krafttak 2015–2019", men han fikk et halvt års permisjon fra 15. oktober. Gustav Flatabø har hatt fast avtale med Universitetsmuseet, og har for det meste arbeidet i Arboretet. Kjetil Farsund Fossheim arbeidet deltid med prosjekter for Stiftelsen innenfor digitalisering.

I sommerhalvåret bidro Stiftelsen med å dekke kostnadene med sesongarbeidet i 2018, og deres andel utgjorde 22 ukeverk.

Vårkrokus (Crocus vernus) i den lokale formen 'Mildekrokus' har funnet seg til rette i eikeskogen i "Edens hage". Området, som ligger lunt til mot Fana fjorden, er på 7,5 mål. Det ble kjøpt av Det norske arboret i oktober 2017 (foto: Terhi Pousi, 15. april 2018).

Disse har jobbet som sesongarbeidere på Milde: Johannes Irgens, Deirdre Kennedy, Hannu Keränen, Felix Klessmann, Malin Lennström-Örtwall, Annicken Lindseth, Frauke Materlik, Filip Simjanoski og Dragan Vlku.

Kort om været og vekstsesongen

Det ble en fuktig start på året, med regn og mildvær. Det kom ikke snø av betydning. Men sein vinteren var kald med nokså mye tele i bakken, og det førte til at våren kom seint. Mildekrokus kom i blomst etter 20. mars, om lag en uke seinere enn normalt. Kjølig vær i mars og april førte også til at det ble en sein sesong for rhododendron. Tidlige arter som normalt blomstrer i mars, som *Rh. mucronulatum*, *Rh. dauricum* og *Rh. barbatum* stod i blomst så seint som i slutten av april. For øvrig ble det en svak sesong for rhododendronblomstring, trolig som en følge av lite knoppdannelse under den kjølige sommeren året før.

Fra midten av mai startet en lang periode med varmt og tørt vær som varte utover sommeren. Det ble den varmeste og tørreste sommeren på svært mange år. Hele perioden mai – juli hadde uvanlig mange dager med maksimumstemperatur over 20 °C. For å redde plantesamlingene mot tørke og som vern mot eventuelt brann, ble vanningsanlegget koblet opp til Mørkevatnet med rør utlagt til enden av artssamlingen av

Sommeren ble en av de tørreste i manns minne, og det måtte legges ut kraftig "skyts" for å redde samlingene. Her fra Artssamlingen av Rhododendron (foto: Terhi Pousi, 30. mai 2018).

rhododendron. Anlegget ble koblet opp to ganger, første gang 30. mai og andre gang 17. juli. For å komme til med traktorpumpen fikk vi god nytte av den nylagde vegen fra Oldertøset ned til Mørkevassmyra. I tillegg ble det vannet i Nydalen med vandunker, og vi fikk bruke kommunalt vann fra en velvillig nabo.

Også i Botanisk hage ble det behov for mye vanning. Særlig i Fjellhagen der jordsmonnet er grunt er plantene utsatt for å tørke. Vanningsanlegget gikk for fullt i lange perioder.

Etter den varme og tørre sommeren kom det mer normalt bergensvær utover høsten med mye nedbør i perioder, spesielt i september og oktober, mens november fikk mindre nedbør enn normalt.

Nyanlegg og oppgradering

Den nye robotklipperen til Miniarboretet var i drift gjennom hele sesongen med godt resultat, og sparte mye tid. Plenene i dette området har vært tunge å holde fordi gresset holder seg fuktig lenge, og derfor blir det vanskelig å klippe med større slåmaskin.

Stormen 'Birk' som inntraff rett før jul i 2017 førte til store flomskader på grusvegene i Rosariet. De fleste vegene der og i Hatlehaugen ble oppgradert og gruset på nytt. Videre ble hele vegen fra Miniarboretet og rundt Sløyfa i Gjørevikhaugane oppgradert med grus etter at den var temmelig nedslitt etter mange år. Den nye vegen til Mørkevatnet langs Oldertøsmyra ble ferdig anlagt og pukket og gruslagt.

Vann ble hentet fra Mørkevatnet og spredene sto på i 10 dager i to omganger under tørken i juni og juli. Paul Edmundo Odfell sjekker at det virker som det skal (foto: Terhi Pousi, 30. mai 2018).

Det ble satt i gang registrering og oppmerking av de om lag 90 kummene og stikkrennene som ligger langsmed og krysser vegene i Arboretet. En viktig rutine blir å sjekke og renske disse punktene, særlig etter lauvfall om høsten.

Restene etter jorddeponiet i skråningen på Dalsmyra ble sollet for stein og lagt på i rabattene på P-plassen, der jorden hadde forvitret og seget sammen. Steinmassene ble kjørt til enden av traktorvegen mot Brandaneset og benyttet til å anlegge bedre sнопlass der.

Benkene som står på plenen bak Blondehuset ble tatt inn, tørket, reingjort og malt. Gamle og delvis råtne benker i naturtømmer ble fjernet etter som de nye steinbenkene erstatter dem.

Lønningen lystgård ferdigstilles

Det gamle og midlertidig fredete huset fra slutten av 1700-tallet (Lønningen lystgård) måtte demonteres for at Avinor skulle gjennomføre den planlagte utvidelsen av Flesland flyplass. I 2013 ble det inngått en intensjonsavtale mellom UiB og Avinor om å gjenreise huset i Botanisk hage på Milde.

Anleggsarbeidet startet opp 20. februar 2017 med graving og felling av trær, men mest mulig av eikeskogen ved tomten ble bevart. Noe sprengning måtte til for å gi plass til husets kjelleretasje. Tømrerarbeidet var godt i gang ved starten av 2018, husets bærende konstruksjoner var gjenreist, og taksperrer og ytre vegger var kommet på

Lystgårdshuset fra Lønningen er reist i Botanisk hage på Milde og er pakket ut. Taktekkere og malere er i sving med å gi huset den finish det krever (foto: Terhi Pousi, 19. mai 2018).

plass. Hoveddelene til huset ble resaurert og satt i stand på verksted, og senere montert på byggeplassen. Huset var kledd inn i en stor presenning med stillaser som gjorde det mulig å arbeide under tørre forhold. Utpå våren 2018 ble presenningen fjernet slik at vi lettere kunne følge med på slutføringen av det utvendige arbeidet.

Huset ligger fint plassert mot haugen med de gamle eiketrærne på baksiden. Her ble de opprinnelige hellene lagt ned på plassen utenfor huset. I fronten ble det anlagt en hage i tradisjonell stil med rektangulære bed som avsluttes med en inngangsport og trapp ned til Mildevågen, alt etter mønster av slik det var da huset sto på Lønningen.

Det ble en hektisk periode på seinsommeren og fram til ferdigstilling av både hus og hage. Overlevering av nøkkelen fra Avinor til UiB ble markert med en stor åpningsseremoni søndag 30. september.

Nytt inngangsparti og Arkimedes labyrint

Hele området rundt parkeringsplassen til Botanisk hage ble bygget om, med større parkeringsplass, nytt inngangsparti, amfi og labyrint.

Det ble etablert en ny hovedinngang ved inngangen til Japanhagen, med gjenbruk av den gamle smijernsporten. Det ble bygget et tilhørende amfi som brukes ved omvisninger, undervisning og ellers som sitteplasser. Herfra går det gangveg opp til huset.

Fra den tidligere hovedinngangen ved P-plassen ble det laget trapp opp til det nye nivået som er blitt hevet med flere meter. Parkeringsplassen ved Vågelva ble utvidet slik at det er plass til to rekker med biler.

Det var "kjåka fullt" da Lystgården ble overrakt til Universitetet i Bergen og kunne tas i bruk for Botanisk hage (foto: Terhi Pousi, 30. september 2018).

Seksjon for Universitetshagene samlet til møte i underetasjen i Lystgården. Nærmest Heidi Lie Andersen, og deretter rundt bordet medsols: Hilde Margrethe Moen, Else Jorunn Melstokkå, Bodil Oma, Lars Torsten Eriksson, Aino Hosia, Kristin Solheim, Mladen Gulobovic, Harald Mæland, Bjørn Moe og Alf Helge Søyland (foto: Per Harald Salvesen, 4. oktober 2018).

Det spirer over all forventning: villinnsamlet frø av busker og trær fra østlige USA mottatt fra Arboretum Mustila og utvekslet gjennom Nordisk arboretutvalg (foto: Per Harald Salvesen, 1. juni 2018).

I et hjørne av hagen mellom huset og P-plassen ble det anlagt en labyrint av barlind (*Taxus baccata*). Totalt 1234 planter på ca 1,8 meters høyde ble utplantet i et matematisk mønster som fører inn mot 7 rom i labyrinten. Den ble raskt en populær attraksjon for barn. Labyrinten ble laget i et samarbeid mellom prof. Hans Munthe-Kaas fra Matematisk institutt og Anne Irgens fra Norconsult, finansiert av Unifob stiftelsen.

Vedlikehold i skogen og plantesamlingene

På eiendommen sør for Naustdalen, "Edens hage", som Stiftelsen Det norske arboret overtok i oktober 2017, ble gjerdet fjernet og busker ryddet og tynnet ut, slik at det blir en naturlig tilkomst for besøkende til dette fine området langs sjøen ved Fana-fjorden.

Kvist etter felling av trær og rydding ellers, blir fliset opp eller kjørt vekk etter hvert. Om lag 20 favner med ved ble kløyvd, kappet og pakket i sekker. Venneforeningen gjør arbeidet på dugnad og administrerer vedsalget.

Nyplanting, samlingene og plantemateriale

Langs bilvegen og den nye støttemuren ved Rosariet ble det plantet ut prestegårds-roser, og mellom disse ble det satt ut bunndekkeplanter. Av moderne roser ble det supplert med 51 roser fordelt på 14 sorter. Fra Botanisk hage på Tøyen fikk vi 13 aksesjoner og totalt 32 busker og trær som vi kunne plante ut direkte i samlingene.

Hickoryslekten (Carya) har vært vanskelig å etablere i kultur på Milde. Ofte spirer ikke frøene, og småplantene har vist seg utsatt for vårfrost. Frøene fra Arboretum Mustila spirer i alle fall godt i veksthuset, slik som svinehickory (Carya glabra) samlet i 1270 m høyde i Rabun Bald, Georgia (foto: Per Harald Salvesen, 30. september 2018).

I planteskolen på Rundhagen ble det meste av de gjenværende trærne tatt opp, og de mest verdifulle satt ut i samlingene. På ledige areal i planteskolen ble det plantet busker av barlind som var til overs etter at labyrinten var ferdig. De er i reserve hvis det i framtiden blir behov for å erstatte planter i labyrinten.

Tilveksten i samlingene, Iris

Totalt i 2018 ble tilveksten i Arboretet på 239 aksesjoner. Til rhododendronsamlingen ble det mottatt 61 nye aksesjoner fordelt på 60 planter. I Rosariet ble det registrert 30 nye aksesjoner fordelt på 52 planter, hovedsakelig fra Gimle Planteskule. Andre slekter med tilvekst var *Sorbus* 6 aksesjoner, *Hypericum* 6 aksesjoner, *Quercus* 5 aksesjoner.

Gjennom samarbeidet i Nordisk arboretutvalg fikk vi fra Arboretum Mustila i Finland i mai 2018 en sending med 88 aksesjoner frø av busker og trær, villinnsamlet under en innsamlingstur de hadde gjort til fjellene i østlige USA. Frøene var av god kvalitet og spirte godt i veksthuset. Frø og planter blir fordelt mellom Arboretet på Milde, Institutt for Landskapsarkitektur ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet på Ås og Rogaland arboret. Her blir det mye spennende materiale til den amerikanske samlingen om noen år.

Alf Helge leverte 8 nye aksesjoner fra en reise til India i oktober 2018. Ved Blondehuset ble det plantet ut 25 aksesjoner av ulike urter fra "bestemors tid". Blomstrende ettårige urter til pynt rundt omkring driftsanlegget utgjorde 16 aksesjoner.

Samlingsforvaltningen med oppdatering av plantene i databasen, på skilt og kart er en viktig del av arbeidet vårt. Den geografiske informasjonen er tilgjengelig for publi-

En plante av Rhododendron cf. diversipilosum har etablert seg fra frø ved Mørkevatnets bredd (t.v.). Den må være avkom av en plante i våre samlinger, og Rakel Blaalid (t.h.) samler blad for ekstrahering av DNA og genetiske studier (foto: Per Harald Salvesen, 1. juni 2018).

kum via hageutforskeren i Iris, men så langt er bare rhododendron-artssamlingen og Japanhagen blitt publisert. Det arbeides med å klargjøre flere samlinger for publisering via nettsiden vår, da dette er en prioritert oppgave for Universitetsmuseet.

Forskning

Gjennom mange år har vi i Arboretet observert at noen av artene i samlingene sprer seg på egenhånd med frø. For de fleste artene er spredningen begrenset til noen få frøplanter som har etablert seg ved morplantene, men enkelte arter har vist seg i stand til å danne større bestand og spre seg over lange avstander. Vi har derfor satt enkelte arter på vår egen lokale "svarteliste", og holder dem under kontroll når de dukker opp. Vi har også lenge ønsket velkommen mer vitenskapelige undersøkelser av disse forholdene, og har ment at Arboretet er velegnet som studiested. I 2018 samlet to forskere, Rakel Blaalid og Joachim Töpper fra Norsk institutt for naturforskning (NINA) i Bergen, materiale av *Rhododendron* i Arboretets samlinger for genetiske undersøkelser. Dette inngår i en større undersøkelse av planter fra lokaliteter langs kysten av Norge.

Plantesykdommer og skader

Rhododendronklumpblad blir påvist hvert år på visse arter og sorter av rhododendron. For å begrense smitten, blir soppen plukket før modning.

Omvisning i Artssamlingen av Rhododendron ved Bjørn Moe (foto: Terhi Pousi, 29. april 2018).

Det er observert skade etter hjort, spesielt et tilfelle i Botanisk hage der en hjort hadde gnagd i stykker en furu. Spor etter hjort blir registrert sporadisk i Arboretet, men den gjorde ingen nevneverdig skade der.

Startskuddet er gått for Venneforeningens årlige plantesalg (foto: Terhi Pousi, 28. april 2018).

Ungkarstrøt (*Aspidistra elatior*) finnes i mange hjem, og regnes vel som en kjedelig, grønn plante. Men blomstene har kanskje ikke mange sett. De kommer opp av jorden som underlige åttearmete stjerner. De pollineres i naturen av soppmugg. Her blomstring i veksthuset på Milde (foto: Per Harald Salvesen. 22. mars 2018).

Blondehuset

Det har heller ikke i 2018 vært ordinær utleie av Blondehuset. Driften har gått uten større hendelser, og ordningen med kaféen som drives av "Kor e' Vi" ble videreført som tidligere år fra påske og ut september. Før kafésesongen startet ble det gjort en del vedlikeholdsarbeid, som vask og mindre malararbeid, både innvendig og utvendig. Arbeidet ble utført av koret.

Veksthuset

Elisabeth Nesheim-Hauge har arbeidet i veksthuset med spiring av frø i sauemøkk innsamlet fra lynchheiene ved Lynchheisenteret på Lygra. Prosjektet var eksternt finansiert og ble avsluttet i 2018. Av frøene som hadde spirt kom det opp planter av arter som vi vil ta vare på. Blåklokke (*Campanula rotundifolia*), kystbergknapp (*Sedum anglicum*) og en krypende form av tiriltunge (*Lotus corniculatus*) er satt ut i Flaggstanghaugen, mens klokkeling (*Erica tetralix*) og en lavvokst røsslyng (*Calluna vulgaris*) vil få plass i Lynchhagen.

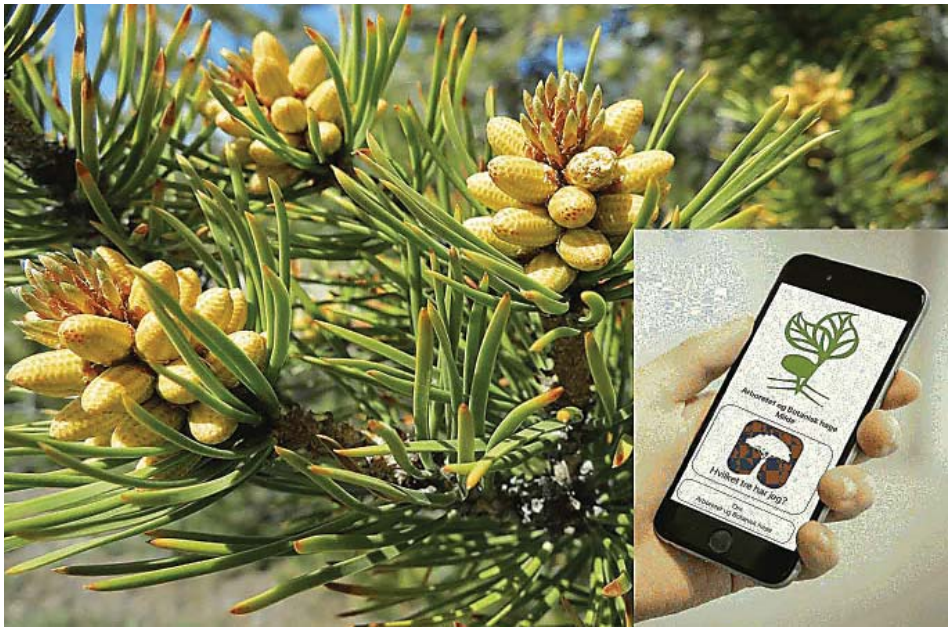
Maskiner, kjøretøy og utstyr

En liten men kraftig, batteridrevet motorsag ble kjøpt inn. Den erstatter den minste bensindrevne sagen som var defekt og ikke kunne repareres.

Infoskilt om trær

Det har vært arbeidet med informasjonsskilt om treslag i Arboretet, både naturlige treslag i skogen og trær i samlingen. Dette er plakater fra Skogselskapet som vi har fått anledning til å endre tekstene på, tilpasset våre forhold. Det ble gitt støtte til dette via

*Arboretets app
for å bestemme
norske trær (foto:
Bjørn Moe,
2018).*

Sparebankstiftelsen, øremerket publikumstiltak i Arboretet, kr 40.000. Støtten vil i hovedsak dekke innkjøp av skiltholdere.

Det arbeides med en skiltmal for merking av trær med grove stammer som ikke har greiner til å feste hengeskilt i. Skiltet skal festes til treet med en skrue som kan justeres ved behov, slik at skiltet ikke blir sittende fast og vokser inn i veden når treet legger på seg.

Nytt informasjonsområde

Det nye informasjonsområdet ved Verdens ende ble utviklet videre, og det ble montert et skap med pleksiglass til å henge opp plakater om arrangementer o.l. Området er sentralt og godt synlig, og vi unngår å bruke Blondehushagen til dette.

Nye vegskilt

Etter en lang prosess med Statens vegvesen fikk vi endelig montert skilt ved hovedvegen som viser vegen fram til våre områder, både for kjørende og gående.

App til å bestemme treslag

Kjetil Farsund Fossheim og John Arvid Grytnes arbeidet med å lage en app til å bestemme treslag. Den er beregnet for generell bruk for norske forhold, men inneholder også informasjon om Arboretet. Appen ble lansert på Arboretets dag, og i tillegg presentert på NRK radio "Naturens verden".

Nettsider, Facebook

Nettsidene blir stadig viktigere for å nå ut til publikum og media med informasjon. Vi informerer om viktige hendelser, og lager nyhetssaker om det som skjer. Vi hadde 70.657 unike besøk på hjemmesidene i 2018. Facebook blir også flittig brukt, gjerne om mindre saker, til publisering av aktuelle bilder og til annonsering av arrangementer.

Fra Arboretets dag 2018. Helene Reigstad spiller på lur og Christian Hartvedt akkompagnerer (foto: Bjørn Moe, 27. mai 2018).

Frøliste, *Index Seminum*

Til vår *Index Seminum* prioriterte vi også i 2018 innsamling av frø i naturen, og vi dro på organiserte innsamlingsturer, den 4. september til Os og 23.–25. september til Eidfjord. Det ble samlet både til frølisten og til eget bruk i samlingene. Av totalt 158 nummer på listen var 111 villinnsamlet og 47 fra Arboretets samlinger. Inkludert i dette er frø som vi har på lager fra innsamlinger tidligere år.

Utadrettet virke

Arboretets dag gikk av stabelen søndag 27. mai. Det ble en vellykket dag med fint vær og mye publikum. Været var svært varmt, til da årets varmeste dag, og noen av de besøkende valgte stranden framfor å være ved Blondehuset. Mange samarbeidspartnere, både gjengangere og noen nye deltok med stands. Konferansier var Øyvind Offerdal som også underholdt med gitar. Til underholdningen bidro "Kor e' Vi" med korsang, Helene Reigstad med lur og euphonium, Christian Hartvedt med perkusjon og Dan Sundhordvik med gitar og sang.

Fra Arboretets dag (foto: Bjørn Moe, 27. mai 2018).

Arboretets venner har avholdt to medlemsmøter. Vårmøte ble holdt den 13. mars, der Kjersti Bergesen hadde foredrag om Hagedesign – før og etter. Høstmøte ble holdt den 16. oktober der Bjørn Moe viste bilder fra vårblomstringen i Alicante-området i Spania. Venneforeningen arrangerte tur til Osterøy 2. juni.

Det årlige plantesalget for Arboretets venner ble avviklet lørdag 28. april og ga et godt tilskudd til venneforeningens økonomi. Foreningen har i tillegg ansvaret for salg av ved, inklusiv kapping og pakking i sekker. Til sammen utgjorde inntektene for ved- og plantesalget kr 69.450,-.

Enkelte større arrangementer organiseres i samarbeid med andre foreninger, som "Rosens dag" med Roseforeningen avd. Hordaland, lørdag 7. juli og "Soppens dag" med Bergen sopp- og nyttevekstforening (BSNF), søndag 3. september. Både Rosens dag og Soppens dag var meget godt besøkt. BSNF arrangerte også en sopptur i Arboretet søndag 7. oktober.

Søndag 30. september var det åpning av Lønningen lystgård i Botanisk hage. Huset ble overlevert fra Avinor til UiB gjennom en høytidelig nøkkeloverrekkelse. Arkimedes' labyrint ble åpnet, og det var diverse aktiviteter og stands utover dagen. Huset skal brukes til å holde arrangementer, foredrag o.l., og det ble tatt i bruk til slike aktiviteter utover høsten.

Kompostdagen i Botanisk hage (foto: Terhi Pousi, 16. mars 2018).

Vi organiserte en rekke publikumsarrangementer som var åpne for alle. Egen programbrosjyre ble trykket opp. Det gjelder:

"Søndag i Japanhagen", Botanisk hage, søndag 25. februar.

"Kompostering", Botanisk hage, fredag 16. mars.

"Matlaging i hagen", Botanisk hage, søndag 22. april.

"Rhododendron-omvisning i Artssamlingen", Arboretet, søndag 29. april.

"Mosevandring", Arboretet tirsdag 8. mai.

"Dyrking av grønnsaker", Botanisk hage, fredag 25. mai.

"Våryr Muséhage", søndag 3. juni.

"Medisinplanter", foredrag av Rolv Hjelmstad, Botanisk hage, søndag 19. august.

"Svartelisteplanter", Botanisk hage, søndag 2. september.

"Høst i Muséhagen", søndag 9. september.

"Potetdag", Botanisk hage, søndag 14. oktober.

"Epledag", Botanisk hage, søndag 28. oktober.

"Kransebinding", Arboretet, søndag 2. desember

"Julens botanikk" som har vært holdt i Blondehuset fem år på rad, ble flyttet til Lønningen lystgård. Der var det hovedsakelig en utendørs utstilling om juletrær og i labyrinten en rebusoppgave om krydderplanter.

Vi holdt også kurs som var åpne for publikum etter påmelding. Det gjelder "Poding av frukttrær", Botanisk hage fredag 13. april. Kurs i soppdyrking ble holdt søndag 18. november, av Siri Mittet fra Gruten AS.

Kompostdagen i Botanisk hage med bålpanne og vårsol (foto: Bjørn Moe, 16. mars 2018).

Omvisning i Den historiske bakken under 'Rosens dag 2018'. Per Harald Salvesen forklarer og demonstrerer i rosekrattet (foto: Bjørn Moe, 7. juli 2018).

Teltene var fylt til trengsel og vi hadde for få stoler da Rolv Hjelmstad kåserte om medisinsplanter i Botanisk hage (foto: Bjørn Moe 19. august 2018).

Totalt antall publikum som har deltatt på de nevnte arrangementene, kurs og omvisninger er beregnet til 6768 personer. Omvisninger blir gitt på bestilling så langt vi har ressurser til det. Tilbudet er noe begrenset, og spesielt i helger og i sommerferien kan det være vanskelig å etterkomme henvendelser fra publikum som ønsker omvisning.

Samarbeidet med Skolelaboratoriet for realfag fortsatte. Vi arrangerte etterutdanningskurs for lærere 29. august, der både Botanisk hage og Arboretet ble brukt til undervisningen en hel dag.

Årringen

Årringen 2016 kom ikke ut grunnet sykdom i redaksjonen, men vi tok igjen det tapte med den desto fyldigere Årringen 2016–2017, som kom ut våren 2018. Dobbelnummeret var forhåpentlig kompensasjon for årgangen som uteble.

Våre støttespillere

Støtteforeningen 'Arboretets venner' er en viktig ressurs, både ved å gi økonomisk støtte, og som bidragsyter til dugnad, avvikling av arrangementer og andre aktiviteter. Dugnadsinnsatsen har vært høy også i 2018, og hver uke stiller det opp en trofast gjeng som gjør mye nyttig arbeid. Det ble utført ca. 1250 timer med dugnad, for det meste på mandager og under arrangementer.

I tillegg til arbeid ute i samlinger og anlegg, har dugnadsfolkene høstet, rensset og pakket frø til vår egen frøliste før utsendelse til våre bytteforbindelser.

Heidi Lie Andersen introduserer Rolv Hjelmstad som vil foredra om medisinplanter for et forventningsfullt publikum (foto: Bjørn Moe, 19. august 2018).

Norsk Roseforening, avdeling Hordaland, samarbeider med Arboretet og Arboretets venner, og har i løpet av året bidratt med dugnadsinnsats i Rosariet på onsdager om ettermiddagen.

Fra Epledagen i Botanisk hage. Per Harald Salvesen og Lars Torsten Eriksson forteller om rosefamilien og dens frukter, og deler ut smaksprøver (foto: Terhi Pousi, 28. oktober 2018).

Bergen sopp- og nyttevekstforening holder 'Soppens dag' i Arboretet med aktiviteter i og ved Blondehuset – tradisjonen tro den første søndagen i 'sopptember' (foto: Terhi Pousi, 2. september 2018).

Dugnadsgjengen i Arboretets venner sanker frø til Universitetshagenes Index seminum. Fra venstre: Berte Malm, Eva Irgens, Ragnhild Nordbye, Ellen Olsen Lund og Christina Urquhart (foto: Terhi Pousi, 17. september 2018).

Sommerdugnad i Rosariet under ledelse av Daniel Ducrocq (t.h.) Deltakere ellers (f.v.) er Judith Vetaas, Trude Haug og Liv Cecilie Hatlem (foto: Terhi Pousi, 19. juli 2018).

Dugnadsgjengen i Arboretets venner i sving med å kappe og "sekke" ved. Fra venstre: Fredrik Sørvig, Svein Ramung, Bjørn Aas og Alf Helge Søyland (foto: Terhi Pousi, 12. november 2018).

Lansering av boken 'Byens glemte hager : Bergen – en innfallsport for hagekunst 1276 – 1900' med underholdning ved Bergen Studentersangforening og med bokens forfatter, Dagfinn Moe' som dirigent (foto: Per Harald Salvesen, 5. desember 2018).

Arboretets venner bidro videre med en årlig støtte til innkjøp og tiltak i Arboretet og Botanisk hage. Det ble etter søknad gitt tilsagn om økonomisk støtte på kr 201.797,- til følgende formål:

- Støtte til utvikling av tre-app: kr 40.000,-
- Arboretets dag: kr 35.000,-
- Arrangementer i Botanisk hage: kr 35.000,-
- Innkjøp av planter: kr 45.000,-
- Arbeid med oppgradering i Mildevågen: kr 1.827,-
- Trykking av Årringen: kr 44.970,-

En annen viktig støttespiller for oss er "Kor e' Vi" som driver kaféen i Blondehuset på søn- og helligdager fra påske og ut september. I mai og juni er det kafé også på lørdager.